

Hur löser vi världens mest komplexa problem?

Om att vilja samarbeta för att möta klimaträttvisekrisen
och varför vi inte gör det oftare

Författare: Caroline Andrén

Kandidatuppsats i Humanekologi (HEKK03), 2023

Lunds universitet

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Handledare: Andreas Roos

LUNDS
UNIVERSITET

1 Abstract

This thesis explores the prerequisites for collaborations between different groups within the climate justice movement in Sweden. The literature gives a clear indication of the importance of using a broad range of tactics to be successful and effective in a social movement, which leads to the relevance of looking at groups using different tactics and their approach towards collaborations in general.

While a broad agreement seems to be established in the literature in regard to the usefulness of using different tactics, there is more to be discovered about how the conditions for such collaborations to happen can be improved, a discussion this thesis aim to contribute to.

The study uses the qualitative method of interviews to get insights from people active in different groups in the movement. Through thematic analysis, patterns are presented. The key findings from the informers are an in general positive attitude towards collaborations and agreeing on the need for a broad use of tactics, while still seeing issues in being associated with other groups. Important hindrances for collaborations are identified as being lack of understanding between groups; lack of time and energy; and ideological differences.

The discussion following the results suggests ways of improving the conditions for collaboration, where several aspects of strengthening understanding are emphasized. While this thesis cannot make a claim to cover all aspects of collaboration in social movements, it gives suggestions of further research to give a fuller understanding of collaborations in this context.

Innehållsförteckning

1 Abstract	2
2 Förord	5
3 Inledning	6
3.1 Bakgrund.....	6
3.2 Relevans för ämnet humanekologi	6
3.3 Syfte och problemställning	7
3.3.1 Problemformulering.....	7
3.3.2 Specifika frågeställningar	8
3.4 Avgränsningar.....	8
4 Teori	8
4.1 Sociala rörelser och samhällspåverkan.....	8
4.2 Metodbredd.....	9
4.3 Behov av samverkan inom sociala rörelser	10
4.4 Samverkan inom den svenska miljörörelsen	11
4.5 Radical flank effect.....	12
4.6 Samarbete och samspel mellan människor	13
4.7 Samarbete i företagskontext	14
4.1 Konvergent facilitering.....	15
5 Metod	15
5.1 Datainsamling	15
5.2 Informanter	16
5.3 Analysmetod.....	17
5.4 Etiska överväganden vid datainsamlingen.....	17
5.5 Reflektioner över forskarens roll	18
5.5.1 Politiska ställningstaganden.....	18
5.5.2 Relationen till informanterna	18
6 Resultat	19
6.1 Introduktion till materialet.....	19
6.2 Inställning till samarbeten.....	19

6.2.1 Positiv grundinställning	19
6.2.2 Bredd av metoder behövs.....	21
6.2.3 Problematik i att sammankopplas	22
6.2.4 Summering av Inställning till samarbeten	23
6.1 Hinder för samarbeten	23
6.3.1 Oförståelse och missförstånd	23
6.3.2 Bristande tid och ork.....	24
6.3.3 Ideologiska skillnader	25
6.3.4 Summering av Hinder för samarbeten	26
7 Diskussion	26
7.1 Grundinställningen	26
7.2 Öka förståelsen mellan grupper	26
7.3 Prioritera tiden	27
7.4 Stärk kunskapen om metodbredd.....	28
7.5 Bedöm riskerna vid sammankoppling	29
7.5.1 Vilken roll spelar metoder?.....	30
7.6 Verktyg för samarbete	30
7.6.1 Generaliserade barriärsbaserade lösningar	30
7.6.2 Konvergent facilitering	31
7.6.3 Förståelse för samarbete som social företeelse	31
7.6.4 Funktionen av rollen Change Agent	32
7.7 Nyansering av viljan till samarbete	32
7.7.1 Skillnad mellan samarbete och samverkan	33
7.7.2 Skillnad mellan att samarbeta och att slipa bort olikheter	33
7.8 Förslag på vidare forskning	34
8 Slutsatser	34
9 Källförteckning.....	36
10 Appendix	38

2 Förord

Att skriva en kandidatuppsats har visat sig vara både mer komplext, mer utmanande och mer tidskrävande än jag hade anat – men framför allt har det varit mer belönande än jag vågat hoppas.

Vad jag lärt mig mest av allt, är hur mycket mer vi har att lära på det här området. Det finns närapå oändliga uppslag till hur vi kan – och behöver – fortsätta jobba för främjandet av samarbeten inom klimaträttviserörelsen. Den övertygelsen har stärkts, mer och mer, under hela processen. Varje dyk ned i havet av litteratur om, forskning på och levda erfarenheter av individers och sociala rörelsers kamp för demokrati, rättigheter och hållbarhet, ingjuter en lika delar svindlande och överväldigande känsla av både möjligheter och otillräckligheter.

Jag vill rikta ett stort tack till mina informanter, för hur generöst ni delat med er av era erfarenheter och reflektioner. Den här uppsatsen hade aldrig blivit vad den är utan er villighet att med både ödmjukhet och övertygelse gräva ur den skatt av lärdomar ni alla besitter efter årtal av engagemang i era olika former. Det har varit en stor förmån och glädje att få ta del av det, inte minst som ett exempel i sig självt på hur värdefullt det är att få lära av varandra.

Så, låt oss fortsätta därute – på gatorna och torgen, i förhandlingsrummen, i skrivandet av motioner, på alla platser där kamper förs, i mötena och lärandet mellan människor och rörelser. För trots allt, var att skriva klart de här sidorna aldrig det enda målet, utan att omsätta lärdomarna i praktiken. Vi ses där.

3 Inledning

I denna del presenteras ingången till uppsatsens ämnesområde, vilken relevans ämnet har för humanekologi samt vad studiens syfte och problemställning är.

3.1 Bakgrund

Upprinnelsen till denna studie kom ur sökandet efter svaret på frågan ”Vilka aktivistiska påverkansmetoder är effektivast för att skapa hållbar och rättvis samhällsförändring i klimaträttvisekrisen?”. Ingången var egna erfarenheter av engagemang i olika ideella grupper som arbetar för klimaträttvisa, däribland erfarenheter och upplevelser från aktioner, demonstrationer, möten, samtal, workshops och utbildningar. Som förarbete genomfördes därutöver också tre intervjuer med personer som är eller varit involverade i aktivism för fred, rättvisa och hållbarhet. Dessa samlade observationer redovisas inte närmare för här, men låg till grund för att hitta relevanta ingångar till studien, med intentionen att identifiera något av klimaträttviserörelsens behov utifrån vilka utmaningar som förekommer i påverkansarbete.

Dessa utmaningar är i detta fall inte klimaträttvisekrisen som sådan, utan de organisatoriska, taktiska och metodologiska överväganden samhällsengagerade medborgare ställs inför. Forskning och litteratur på området visar tydligt att det inte finns en enskild metod som ensam kan åstadkomma det man önskar uppnå i form av varaktig samhällsförändring, vilket kommer presenteras i kapitlet Teori. Behovet av en bredd och ett samspel lyfts fram. Därför är det den typen av bredd och relationer mellan påverkansgrupper, med olika metoder, som ligger i fokus för denna studie.

3.2 Relevans för ämnet humanekologi

Med den *humanekologiska triangeln* beskrivs hur detta forskningsområde undersöker förhållandet mellan *person*, *samhälle* och *miljö*. Frågan om samhällspåverkan och sociala rörelser går in i denna triangel. På det *personliga* planet, är det människor i samspel med varandra som bygger rörelserna. Därtill ingår personliga aspekter i betydelsen att kulturell identifikation, mentala drivkrafter och personliga visioner ligger i grunden till valet att agera och engagera sig. Vidare är den *samhälleliga* aspekten närvarande, då en förutsättning för att bygga om och förändra samhället, är en förståelse av hur samhället är uppbyggt idag likväl som

en bild av historiska förändringsskeden. Gällande *miljön* är erkännandet att vi påverkar och påverkas av vår omgivning en grundbult i både behovet av klimaträttviseaktivismen och möjligheterna i den.

Sammantaget erbjuder traditionella indelningar mellan ämnes- och forskningsområden om samhällsvetenskap och naturvetenskap inte tillfredställande perspektiv för att belysa frågan om samhällsförändring tillräckligt. I den komplexitet som klimatkrisen, de ekologiska kriserna och alla därtill kopplade sociala kriser utgör, är humanekologins integrerade, vidsynta synsätt ett lämpligt vetenskapligt område för att undersöka möjligheterna till dess, lika komplexa, lösningar.

3.3 Syfte och problemställning

Syftet med uppsatsen är att ge förslag på hur samarbete mellan grupper i den svenska klimaträttviserörelsen kan främjas. Detta görs genom att utforska hur inställningen till samarbeten ser ut idag hos grupper och aktörer samt undersöka vilka olika aspekter som har inverkan på hur väl ett samarbete upplevs fungera, alternativt alls blir av.

3.3.1 Problemformulering

Utgångspunkten är antagandet att en bredd av påverkansmetoder är nödvändig för att uppnå varaktig samhällelig förändring. Ett vidare antagande är att behovet av metodbredd också kan översättas i ett behov av samverkan inom rörelsen. Om samarbeten kan ses vara så viktigt för framgångsrik samhällspåverkan, hur ser då förutsättningarna för samarbeten rörelser emellan ut i den svenska klimatrörelsen idag? En hypotes är att olika gruppers val av metoder, skulle komma att vara en viktig del i varför man samarbetar eller inte, inklusive vilket bild man har av varandras metoder.

Utifrån detta antagande, identifierades behovet av att tydliggöra hur relationer kan främjas. Där litteraturen slår fast att metodbredd behövs och samverkan är viktig, ges inte uttömmande svar på hur dessa samarbeten ska bli till. Om vi förutsätter att samarbeten är viktiga, vilka faktorer är det i så fall som påverkar ifall ett samarbete är framgångsrikt eller inte? Hur främjas samarbeten?

3.3.2 Specifika frågeställningar

1. Hur ser inställningen till samarbeten mellan grupper ut hos personer som är aktiva inom klimaträttviserörelsen i Sverige?
2. Vilka faktorer kan förhindra eller försvåra förekomsten av samarbeten? Har respektive grupps metodval betydelse?
3. Hur kan grupper inom klimaträttviserörelsen i Sverige gå till väga för att skapa bättre förutsättningar för samarbeten?

De två första frågeställningarna kommer huvudsakligen behandlas i kapitlet Resultat, medan den tredje kommer att tas upp i kapitlet Diskussion.

3.4 Avgränsningar

I denna studie har enbart deltagare från utomparlamentariska grupper inkluderats, det vill säga att ingen har intervjuats i egenskap av att vara aktiv i ett politiskt parti eller dess ungdomsförbund.

Att studien genomgående utgår från grupper som har klimatarbete, miljö och klimaträttvisa som fokus, innebär också att den inte ger svar på relationer mellan påverkansgrupper och sociala rörelser i bredare samhällelig kontext, utanför den klimataktivistiska rörelsen, även om det förekommer andra djupa engagemang än klimat och miljö hos enskilda informanter.

4 Teori

4.1 Sociala rörelser och samhällspåverkan

Sociala rörelser har spelat en avgörande roll i historiska skeden och format samhället, idag likväl som historiskt. Organisering för att förändra sociala förhållanden, har spelat och spelar en stor roll i samhällsutvecklingen; fri- och rättigheter som avskaffandet av slaveriet, rösträtt, fackliga rättigheter, arbetsrätt, barns rättigheter är historiska bärande exempel (Moyer, 2001, s. 2). Nutida rörelser som Black Lives Matter, Me Too och Pride-rörelsen, påverkar och formar

de kulturella värderingarna och politiken kontinuerligt (Goldman-Hasbun & Corrigall-Brown, 2022).

Definitionerna av vad en social rörelse skiljer sig, där två är ”Organisationer som under en lång följd av år samlar ett stort antal människor i olika delar av landet kring gemensamma idéer i demokratiskt uppbyggda organisationer” och ”Informella nätverk grundade i gemensamma övertygelser och solidaritet som mobiliseras genom användandet av olika former av protester”. (Östberg, 2021, s. 11) När sociala rörelser praktiserar civilt motstånd kan aktiviteterna dock inte enbart bestå av protester för att vara effektiva. Olika typer av interventioner och icke-samarbete gentemot etablerade makthavare och institutioner ingår också, som strejker, bojkotter, etcetera. (Chenoweth, 2021, s. 39)

Hur människor deltar i sociala rörelser varierar i stor utsträckning, sett till aspekter som privat eller organiserat engagemang, organisationsform, vilken typ av aktiviteter man deltar i eller vilka risker och kostnader dessa medför. Det medför exempelvis större risker och potentiella kostnader att delta i vägblockader, än att skriva på en namnsamling. Samtidigt poängteras att aktiviteter som kan vara riskfria för en person, kan vara mycket mer riskabla för historiskt förtryckta grupper, där people of color och transpersoner lyfts som exempel. (Goldman-Hasbun & Corrigall-Brown, 2022)

4.2 Metodbredd

Ett annat sätt att formulera sig kring människors medverkan i sociala rörelser, är att titta på det ur perspektivet av metoder. Olika påverkansmetoder är olika lämpade sig för olika ändamål, vilket styrker att det behövs en tillgång till ett brett spektrum av tillvägagångssätt för att möta komplexa problem.

Bill Moyer beskriver fyra aktivistroller, som han menar alla behöver uppfyllas på ett effektivt sätt för att uppnå social förändring. *Citizen (Medborgaren)*, det aktiva medborgarskapet som upprätthåller och försvarar högt hållna samhällsvärderingar; *Rebel (Rebellen)*, utmanar status quo och uppmärksammar förbisedda, kritiska sociala problem med ofta utomparlamentariska, inklusive kontroversiella, medel; *Change Agent (Förändringsombudet)*, skapar förutsättningar för andras deltagande i den demokratiska processen genom utbildning och tillgängliggörande; och *Reformist (Reformisten)*, formulerar rörelsens politiska alternativ till exempelvis

motsvarande lagar och agerar mellanhänder mellan rörelsen och formella makthavare. (Moyer, 2001, s. 21).

Erica Chenoweth tydliggör att civilt motstånd inte är användandet av en enskild metod. Hon visar riskerna med att inte, parallellt med protester och motstånd, bygga upp stabiliserande alternativ. Genom studier på lyckade och misslyckade försök att störta diktatorer argumenterar hon för att chanserna för att lyckas åstadkomma varaktig förändring stärks genom att utveckla parallella samhällsfunktioner, samtidigt som kampen utvecklas (Chenoweth, 2021, s. 4, 243). Med Moyers begrepp skulle Chenoweths argument kunna sägas vara att både rebeller och reformister behövs.

Andreas Malm uttrycker å sin sida att "the temptation to fetishise one kind of tactic should be resisted" (Malm, 2021, s. 129), samtidigt som han argumenterar för att klimatrörelsen inte principiellt bör avhålla sig från att använda sabotage som metod. Vidare menar Malm att modellerna för icke-våldsligt civilt motstånd som Chenoweth lägger fram bygger på fallstudier som bär alltför liten likhet med nuvarande strider för klimatet. Malm argumenterar mot relevansen av Chenoweths beskrivningar av civilt motstånd, i relation till klimatrörelsen, då Chenoweths modeller enligt Malm utelämnar alltför många omständigheter (Malm, 2021, s. 56). Medräknat denna oenighet, påtalar både Chenoweth och Malm ändå behovet av att använda parallella taktiker och strategier.

Malm poängterar även att en sådan bredd leder till ofrånkomliga spänningar: "Yes, such diversity and plurality will open for internal tensions, which no movement that has altered the course of history has done without. There is something suspicious about total tactical conformity" (Malm, 2021, s. 116)

4.3 Behov av samverkan inom sociala rörelser

En barriär för att spela de fyra aktivistrollerna effektivt menar Moyer är att respektive roll kan ha uppfattningen att de står i konflikt till varandra. Aktivister måste se att alla fyra roller behövs, medan oenighet mellan personer som spelar olika roller sänker rörelsens kraft och effektivitet. "At the minimum, activists need to become allies with those playing other roles, since cooperation and mutual support will enhance the movement's likelihood of success." (Moyer, 2001, s. 27) Att tro att det egna tillvägagångssättet är det enda rätta, läggs fram som en

gemensam faktor bland aktivister som spelar sin egen roll på ett ineffektivt sätt. (Moyer, 2001, s. 32)

En återkommande dynamik av konflikt mellan Rebellerna och Reformisterna lyfts särskilt fram, på nivån att de kan se sitt eget tillvägagångssätt som det enda effektiva och den andres som ineffektivt eller kontraproduktivt. Där Rebellerna kan ha uppfattningen att direktaktioner är det enda rätta mot etablerade institutioner när det är ont om tid, befarar Reformisterna att gatuprotester alierar allmänhet och makthavare, och därigenom underminerar deras möjligheter att arbeta genom dessa institutioner. I uppställningen av aktivistroller är det *Change Agent* som tillskrivs egenskapen att stödja utvecklingen av koalitioner, vilket kan läsas som att den rollen har en särskild betydelse för formandet av samarbete. (Moyer, 2001, s. 26)

Chenoweth lyfter fram risken med att samarbeta för ett specifikt mål utan att fördjupa samverkan mellan skilda grupper. I hennes studier på när sociala rörelser störtat diktatorer, ser hon att en rörelse kan forma en så kallad "negativ koalition" för att uppnå det gemensamma målet, men utan att ha överkommit sina skillnader sinsemellan och därmed inte byggt upp några politiska institutioner att ersätta diktatorn med (Chenoweth, 2021, s. 242).

4.4 Samverkan inom den svenska miljörelsen

I sin avhandling *Miljörelsens mångfald* undersöker Boström den svenska miljörelsen på 90-talet, genom fallstudier av fem svenska miljöorganisationer: Naturskyddsföreningen (dåvarande namn: Svenska Naturskyddsföreningen), Världsnaturfonden WWF, Jordens Vänner (dåvarande namn: Miljöförbundet Jordens Vänner), Greenpeace och Det Naturliga Steget. (Boström, 2001) Som del i denna undersökning, täcker han bland annat in relationerna mellan dessa organisationer. Hans bedömning är att bredden och de olika förekommande nischerna är till fördel vad gäller att mobilisera och använda resurser, med medlemsantal som exempel. Olika nischer möjliggör olika relationer till andra organisationer och grupper utanför miljörelsen samt ger tillgång till en större uppsättning strategier och taktiker, vilket han ser är lämpligt utifrån komplexiteten i miljöproblemen och det sociala landskapet. Med dessa utgångspunkter, ser Boström det som mindre angeläget att ena miljörelsen, med vilket han syftar på att slå samman organisationerna till en (Boström, 2001, s. 290).

Boström menar även att det betydande utbyte som finns mellan organisationerna i studien kan ”motverka självbelåtenhet och bidra till att man reflekterar över mål, problemdefinitioner, verksamhetens inriktning, strategier och så vidare” (Boström, 2001, s. 291). En förutsättning för att mångfalden blir produktiv ser han är att tät latent interaktion finns mellan grupper, det vill säga kontakt som inte nödvändigtvis syns utåt. Ytterligare en förutsättning är att uppslitande konflikter undviks. Vid bildandet av nya grupper tenderar de att rikta kritik gällande sakfrågor, idéer, strategier och organisationsform gentemot tidigare etablerade organisationer. Det tycks finnas ett behov av profilering och positionering för identitetsskapande i den nya organisationen. (Boström, 2001, s. 273) Initial kritik hindrar dock inte att de nyskapade ser andra grupper som kompletterande i senare skeden, när den nya gruppen väl själv etablerats.

4.5 Radical flank effect

Begreppet *radical flank effect* eller *radikal flankeffekt*, beskriver en effekt som kan uppstå genom förekomsten av radikala och moderata fraktioner i samma sociala rörelse, samt tredjeparter utanför den aktuella rörelsen (Haines, 2022). Effekten kan komma i positiva och negativa former. De negativa effekterna uppstår när radikalare grupper orsakar skada för mer moderata grupper. Det kan exempelvis ta sig formen av att allmänheten har svårt att särskilja grupperna och ställa de moderata grupperna till svars för impopulära handlingar som utförts av de radikalare. En negativ radikal flankeffekt kan göra det svårare för dem att uppnå sina mål. Den positiva radikala flankeffekten är tvärtom till fördel för moderata grupper, genom att radikala grupper skapar mer uppmärksamhet för frågan än vad moderata grupper lyckats, medan kontrasten mellan grupperna får de mindre radikala att uppfattas som mer resonabla i jämförelse.

Andreas Malm menar att det finns anledning för klimatrörelsen att se närmare till potentialen av en radikal flank (Malm, 2021, s. 50). I en nyligen genomförd studie undersöks om aktioner av Just Stop Oil i Storbritannien ledde till ökat stöd för eller identifikation med Friends of the Earth, som benämns som den radikalare gruppens moderata fraktion. Det preliminära resultatet är att antalet svarande som visade stöd för Friends of the Earth ökade från 50.3% till 52.9%. (Ozden & Ostarek, 2022)

Haines menar att det finns anledning att tro den positiva formen av den radikala flankeffekten i stor utsträckning uppstår som en oavsiktlig effekt av att rörelser delas in i mindre fraktioner.

Att försöka skapa effekten avsiktligt grupper emellan benämns som en riskabel strategi, som kan ge bakslag om det avslöjas. (Haines, 2022)

4.6 Samarbete och samspel mellan människor

Samarbete kan beskrivas som ömsesidiga nyttorelationer, som stärks av att ha gemensamma mål och liknande värderingar, där den gemensamma nämnaren är att genom samarbetet kan varje människa åstadkomma mer än vad hen kunna på egen hand (Holmgren, 1994, s. 5). Mänskliga samhällen kan i sin tur sägas vara resultatet av just samarbete och ömsesidigt beroende. Patrik Lindenfors diskuterar samarbete som resultatet av både genetisk och kulturell evolution, där samarbete sker även där den ena parten förlorar på det (Lindenfors, 2011). Kulturellt sett påverkas människors benägenhet till att samarbeta i hög grad av vilka förutsättningar som ställs upp, enligt Lindenfors. Detta kan bero på vilken grupp man hör till och vilken situation man är eller upplever sig vara i.

Rutger Bregman gör upp med tidigare etablerade bilder av människan som i grunden självisk och slår fast att samarbete är en långt viktigare faktor än konkurrens i livets utveckling (Bregman, 2020, s. 76) Han visar att vår syn på oss själva och varandra spelar en stor roll i hur vi därefter agerar. I samspelet mellan människor, lever vi upp till de förväntningar som läggs på oss, oavsett om de är positiva eller negativa. Den positiva effekten av goda förväntningar kallas *pygmalioneffekten* och den negativa motsvarigheten benämns *golemeffekten*. ”Varje dag gör vi varandra smartare eller dummare, starkare eller svagare, snabbare eller långsammare”. (Bregman, 2020, s. 224) Genom vad han kallar en *ny realism* och därigenom en realistisk syn på människan som samarbetsvillig och välvillig, förändras allt, från våra relationer till hur vi inrättar vår demokrati, menar Bregman.

Utefter sina studier, utformade han 10 levnadsregler för att sammanfatta vilka förändringar som följer av att ändra sin människosyn. Tre av dem ska exemplifieras här.

II. Tänk i win-win-scenarier. Detta vänder sig mot myten om att i människan i grunden vore tävlingsinriktad. I stället menar Bregman att de bästa lösningarna, eller avtalen vilket är vad han exemplifierar med, är de där alla vinner på uppgörelsen.

III. Förbättra världen, ställ en fråga. Detta handlar om att inte utgå från att vi kan veta vad någon annan vill eller behöver, att inte följa den ”Gyllene regeln” om att behandla andra som vi själva vill bli behandlade. I stället bör vi fråga den som berörs.

V. Försök förstå de andra, även när du inte har något förstånd. Detta berör att vår intuition inte alltid leder oss till de bästa lösningarna. Vårt förnuft och förmåga att relativera kan leda oss till att ingripa i obekväma situationer, där enbart känslorna skulle fått oss att backa.

4.7 Samarbete i företagskontext

Vid forskning på samarbeten i företagskontext har Morten T. Hansen identifierat fyra barriärer för samarbete samt tre modeller för att överkomma dem (Hansen, 2009). Han kallar dessa barriärer för *The not-invented-here barrier*, när personer inte är motiverade till att söka hjälp bortanför den egna kretsen; *The hoarding barrier*, när personer är ovilliga att dela kunskap de har tillgång till; *The search barrier*, när det inte går att lokalisera kunskap som redan finns; samt *The transfer barrier*, när det är svårt att överföra kunskap mellan kontexter med olika referensramar eller svaga kopplingar emellan dem. Utöver dessa fyra barriärer identifierar Hansen att moderna ledningsstrukturer står i vägen för samarbete, när delar av arbetet utförs alltför decentraliserat utan koordinering emellan.

Lösningarna är formulerade i tre former. *Unify people*, som innebär att utforma ett konkret, gemensamt, motiverande mål, där alla involverade behövs för att nå detta mål. *Cultivate T-shaped management*, att skapa förutsättningar för att som ledare i företaget eftersträva resultat både i sitt eget individuella arbete och resultat genom samarbete i organisationen. *Build Nimble Networks*, som bland annat betonar vikten av att bygga ett nätverk med stor mångfald, snarare än ett så stort nätverk som möjligt.

Hansen poängterar att vilka barriärer som förekommer varierar från kontext till kontext, vilket gör att en ledare som vill överbrygga dessa barriärer behöver vara väl införstådd med vilka lösningar som passar till vilka barriärer. Felaktiga lösningar blir i stället slöseri med resurser. I företagskontexten är samarbetet fokuserat till att skapa bättre innovationer, bättre försäljning och effektivare verksamhet sett till kostnader och beslutsfattande.

4.8 Konvergent facilitering

Konvergent facilitering lägger grunden för att samarbeta utan att göra avkall på effektivitet. (Kashtan, 2020, s. 13) Utförandet är en process i tre faser för att låta grupper komma till beslut där alla berörda parter behov blir hörda, för att komma till lösningar som på djupet fungerar för alla inblandade. Metodens potential och utförande introduceras av Miki Kashtan till politiska, professionella och personliga kontexter. Faserna beskrivs som *Samling av kriterier*, *Skapande av förslag* och *Beslutsfattande*. (Kashtan, 2020)

Samlingen av kriterier lägger grund för den kommande processen. Processen innefattar därför att bygga förtroende och tillit i gruppen, så att varje deltagare fritt kan uttrycka de kriterier som är viktiga för dem. Varje uttryck för behov översätts till sin *icke-kontroversiella essens* som även en motpart kan instämma i, vilket bland annat innebär ett fokus på det underliggande *varför* som uttrycks av deltagaren, snarare än detaljerna i det uttalade. Kashtan exemplifierar detta med ett scenario där en deltagare i ett projekt om vårdnad av barn uttryckte att det fanns en överstiglig oenighet, eftersom han ansåg att en rättslig presumtion för gemensam vårdnad helt enkelt inte var en bra idé. Den icke-kontroversiella essensen, som hans meningsmotståndare instämde i, skulle visa sig vara en angelägenhet om att varje familj ska bemötas och behandlas utifrån sina specifika omständigheter. På detta sätt, kan gemensamma kriterier ställas upp, där det till en början kan tyckas enbart finns motsatta åsikter. Med utgångspunkt från de gemensamt formade kriterierna, formas lösningsförslag som därefter bearbetas i förhållande till dessa kriterier. Genom det kan gruppen nå fram till ett beslut som alla involverade är villiga till att jobba för.

Kashtans process är väl lämpad för att överbrygga upplevda oenigheter, då alla inspel som kommer in i processen hanteras som värdefull och viktig information. Hon understryker särskilt värdet i inspel som avviker mycket från gruppen i övrigt, så kallade *outliers* (Kashtan, 2020, s. 212)

5 Metod

5.1 Datainsamling

Den kunskap som söks i denna studie är delvis individ- och upplevelsebaserad, vilket gjorde kvalitativa metoder till det lämpliga valet, i första hand intervjuer. Intervjuer lyfts fram som en

bra väg för att få tillgång till de inre skeendena, värderingarna och reflektionerna (Kaijser & Öhlander, 2011, s. 96), i kontrast till yttre observation. I detta ämne krävs typer av svar som sällan framgår i extern kommunikation, utan kräver just inblick och samspel med personer som själva är aktiva i rörelsen i fråga.

Intervjuerna genomfördes i semi-strukturerad form med intervjuguide (Bryman m.fl., 2021, s. 425, 429), för att kunna nyttja den fördjupade kunskapen från en kvalitativ intervju, samtidigt som analysen av intervjuerna skulle underlättas av att alla material följer samma grundstruktur. Intervjuerna spelades in.

Med utgångspunkt i att en av studiens premisser är metoder specifikt, ombads alla informanter under intervjun även ge sin tankar om och reaktion på två konstruerade påståenden om metoder. Dessa två påståenden är menade att representera två ytterligheter i inställning till metodbredd.

Påstående 1: *”Alla olika metoder behövs i kampen för klimatet, ingen insats är för liten eller för stor. Inga tillvägagångssätt är fel, olika saker fungerar för olika ändamål.”*

Påstående 2: *”Det finns påverkansmetoder som vi vet är mer effektiva än andra och det är de metoderna som jag och min rörelse valt att använda.”*

Intervjuguiden som låg till grund för intervjuerna kan ses i sin helhet under 12 Appendix.

5.2 Informanter

Det empiriska underlaget består av intervjuer med 5 personer, som intervjuats i egenskap av att vara engagerade i någon del av klimaträttviserörelsen i Sverige. Vid genomförandet av intervjuerna söktes personer som i sitt engagemang speglar en bredd av skilda metoder för samhällspåverkan. Anledningen till detta är, som tidigare presenterats, antagandet att en bredd av metoder krävs för samhällspåverkan. Utifrån hypotesen att just metodval skulle kunna ha särskild betydelse i valet att samarbeta eller inte samarbeta, fanns önskan att kunna få underlag till att bekräfta eller motsäga detta.

Urvalet av informanter avgränsades till personer som på olika sätt är aktiva och boende i Skåne, med anledning av geografiska förutsättningar att kunna genomföra intervjuerna på plats. I och

med att en del av vad som undersöks är relationer mellan rörelser, fanns även potentialen att eventuella mönster i relationerna lättare skulle kunna framkomma genom att alla informanter är verksamma i samma region.

Andra aspekter som ålder, etnisk tillhörighet eller kön har inte analyserats i denna studie. Skälet till detta är dels att omfattningen av arbetet bedömts alltför litet för att kunna utröna mönster utifrån dessa aspekter, dels att det inte låg i frågeställningarna att titta på hur detta kan påverka samarbeten.

5.3 Analyismetod

Intervjuerna transkriberades för att kunna gå vidare med analys av textmaterialet. Vid citering har vokala utfyllnadsljud, upprepningar av enskilda ord och småord som ”liksom” uteslutits. Textmaterialet som framkom genom transkriberingen har därefter sorterats i programvaran Nvivo 12 Plus. Tillvägagångssättet har varit tematisk analys, som följt det flöde som beskrivs av Rennstam och Wästerfors som *sortera*, *reducera* och *argumentera* (Rennstam & Wästerfors, 2015).

Under perioden då intervjuerna genomfördes, noterades ett antal initiala observationer, som första förslag till teman och sortering. Denna lista byggdes ut under transkriberingen, då alla tänkbara teman noterades utan filtrering. När alla transkriberingar var färdigställda påbörjades kodningen i Nvivo, vilket resulterade i 75 initiala koder (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 75). Denna överväldigande mängd koder var helt enligt förväntan när det kommer till att koda kvalitativ data (Bryman m.fl., 2021, s. 537) och efterföljdes av reducering till teman med koppling till forskningsfrågorna. Detta kommer att redovisas närmare i kapitlet Analys.

5.4 Etiska överväganden vid datainsamlingen

Samtliga informanter är pseudonymiserade. I presentationen av materialet framgår inte heller vilken eller vilka grupper de är eller har varit aktiva i, då sådan information potentiellt hade kunnat användas för att härleda till vem som deltagit (Bryman m.fl., 2021, s. 113). Det här är ett etiskt övervägande för att undvika att utsätta informanterna för någon form av olägenhet. Deltagarnas svar ger viss information om deras inställning till samarbete med andra grupper.

Att publicera den informationen icke-pseudonymiserad kunde komma att påverka dessa relationer, vilket potentiellt också kunde riskera att motverka syftet med studien.

Samtliga informanter har fått information om hur den information de delat kommer att användas och gett sitt uttryckliga medgivande.

5.5 Reflektioner över forskarens roll

I detta parti kommer jag som skriver denna uppsats att reflektera över hur mina egna värderingar i forskningsfrågan samt relationer till informationerna kan ha påverkat materialinsamlingen och analysen. (Bryman m.fl., 2021, s. 367)

5.5.1 Politiska ställningstaganden

I termer av politiskt ställningstagande är mitt arbete i hög grad värderingsdrivet, vilket varit närvarande i utformandet av hela studien. Att värderingar spelar in på detta sätt är etablerat inom samhällsforskning (Bryman m.fl., 2021, s. 130). Jag gör inte anspråk på att vara neutral i ämnet, då uppsatsen i sin helhet också är ämnad att kunna främja fortsatt politiskt påverkansarbete.

5.5.2 Relationen till informanterna

I relation till informanterna har jag rollen av *insider* (Bryman m.fl., 2021, s. 133), med egna erfarenheter av och relationer till området jag studerar. Jag ser att det har varit till min fördel att jag själv är involverad i flertalet olika rörelser och grupper, exempelvis genom att mitt personliga kontaktnät bidragit till att det varit relativt enkelt att få kontakt med informanter. I de fall jag själv inte varit nära bekant personligen med de jag velat intervjua, ser jag, i enlighet med Bryman, att det kan ha haft en trovärdighetseffekt att de ändå vetat om att jag själv också är involverad (Bryman m.fl., 2021, s. 133)

I den mån detta kan ha påverkat informanternas svar, ser jag att de kan ha färgats av att vissa av dem har viss kännedom om mina egna åsikter i dessa frågor. Däremot har jag ingen formell maktposition i förhållande till någon av dem, vilket samtidigt minskar sannolikheten att de skulle uppleva behov av att framställa sig själva i någon särskild dager.

Bryman lyfter att en risk med insider-rollen kan vara att forskaren och informanten har gemensamma förkunskaper och förståelse, som kan orsaka att föreställningar inte ifrågasätts eller granskas tillräckligt. Jag har försökt vara medveten om denna risk och ställa förtydligande frågor när sådana behov uppdagats.

6 Resultat

6.1 Introduktion till materialet

De semi-strukturerade intervjuerna har givit en större mängd material än vad som kommer kunna redogöras för i denna studie, det vill säga att ett *representationsproblem* uppstått. För att få fram en relevant mängd data, har därför *kategorisk reducering* använts, vilket innebär att ett urval har gjorts bland de teman som framkommit (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 104).

De presenterade temana är i första hand de som bedömts som mest signifikanta, genom hur ofta de förekommit och även genom att det är något som återkommit hos alla informanter. Dessa har setts ha störst potential att bringa klarhet i frågeställningarna. Dessa signifikanta teman kommer att presenteras utförligt i denna analys.

Analysen görs i två delar, som hör samman med frågeställning 1 respektive 2. Den första delen gäller inställningen till samarbeten. Den andra delen gäller vilka faktorer som förhindrar en mer frekvent förekomst av samarbeten.

6.2 Inställning till samarbeten

Här presenteras tre teman som framkom i relation till samarbeten: *En positiv grundinställning*; *Bredd av metoder behövs*; samt *Problematik med att sammankopplas*.

6.2.1 Positiv grundinställning

Alla informanter förklarade sig vara i grunden positiva till samarbeten. Detta uttrycktes i varierande grad som att samarbeten är något man ser att det finns mycket att vinna på, eller att det är en absolut nödvändighet för att nå framgång i påverkansarbetet. Ingen informant var negativ till samarbeten i sig, alla hade däremot olika reservationer för i

vilka former, med vilka grupper eller kontexter. Dessa följande två citat av Informant 5 är exempel på bredden som förmedlas.

Vid frågan om generell inställning till samarbeten:

”Jag tänker att egentligen hade jag inte velat samarbeta, för att jag hade velat göra allt precis som jag vill, men det är ju inte så vi åstadkommer förändring och det är förändring vi måste ha och då måste vi samarbeta.” – Informant 5

Vid frågan om vad man har att vinna på samarbeten.

”[...] världens mest komplexa problem, då behöver vi allt. Vi behöver så mycket som möjligt. Och då behöver vi hjälpa varandra att uppnå varandras potential, fulla potential. Vi behöver att alla delar blir mer, än vad vi hade kunnat åstadkomma enskilt. Vi har så lite tid att göra så mycket. Så då måste vi jobba tillsammans.” – Informant 5

Tidigare erfarenheter av samarbeten spelar också in i inställning till andra grupper. En informant beskriver sig vara positivt överraskad efter ett samarbetsinitiativ som gick över förväntan. En annan hade haft olika negativa erfarenheter i form av dels upplevt resursutnyttjande, dels bristande inflytande. Detta bidrar till en mer tveksam inställning till närmare samarbeten med specifika grupper, samtidigt som den positiva grundinställningen till samarbeten i generell bemärkelse består.

Några potentiella positiva effekter omnämns särskilt. Att bli eller uppleva sig bli fler i antal benämns uttryckligen av fyra av informanterna. De anger olika skäl: för att lättare kunna göra saker, bibehålla energi och hoppfullhet, bli svårare att avfärda eller få större makt. Utöver numerärer, omnämns resursdelning i positiva ordalag av tre informanter, med kunskapsöverföring och kontakter som exempel. En informant poängterar möjligheten att aktiva samarbeten kan vara ”självskapande”, i betydelsen att grupper lär känna varandras kunskaper och den gemensamma förmågan genom görande och handling.

6.2.2 Bredd av metoder behövs

Alla informanter kan ses ge uttryck för att en bredd av olika tillvägagångssätt behövs för att uppnå samhällsförändring. När de ombads reagera på de två konstruerade påståendena (presenterade i delen Metod) framgick följande:

Påstående 1: Informanterna reagerade olika på olika delar av påståendet. Informanterna höll inte med om att ingen insats skulle vara för stor eller för liten. Sammantaget kunde informanterna se ytterligheter från att hävda att sopsortering vore en tillräcklig insats, till att i hypotetiska scenarion legitimera mord i sakens namn. Vid påståendets andra del gav informanterna sitt medhåll till att olika saker fungerar för olika ändamål. En informant förtydligade att det också behöver vara rätt metod i rätt tid, där exempelvis olika protestmetoder lämpar sig olika väl beroende på var i beslutsprocessen ett önskat förslag eller beslut ligger.

Påstående 2: Alla informanter uttryckte i olika grad att det skulle behövas mer ödmjukhet än vad som där presenteras. De tre informanter som uttryckt att civil olydnad är en av deras metoder, uttryckte i olika grad säkerhet kring att det är en effektiv metod, samtidigt som de var tydliga med att de även förespråkar metodbredd.

Informant 2 förklarade att det effektivaste hen ser att en privatperson kan ägna sig åt för att kämpa för klimatet är civil olydnad. Samtidigt tydliggjorde hen på förfrågan att det inte innebär att det vore det enda som behövs, då ett samhälle byggt på enbart civil olydnad blir laglöst, ”ett kaos”.

”Jag tänker att civil olydnad måste förstås i en samhällelig kontext och den kontexten kan inte bara bestå av civil [olydnad].” – Informant 2

En informant som själv inte använder civil olydnad i sitt nuvarande engagemang, speglar motsvarande syn på behov av bred samverkan på spektrumet av tillvägagångssätt. Informanten visar på behovet av överlapp in till det parlamentariska arbetet. Hen förklarade att med utgångspunkt i kunskapsunderlag från en organisation ”i mitten”, kunde demonstrationer och liknande opinionsarbete anordnas av decentraliserade grupper, samtidigt som samma underlag förankras hos partipolitiska kontakter som lägger en motion om frågan.

”Då får man både opinionen i samma veva som det ska röstas om. [...] Om opinionen finns där och den är stark och man har det här breda samarbetet, och det är där jag tror att vi lyckas. Det är det enda sättet som jag faktiskt tror att vi lyckas.” – Informant 1

Här kan en enighet ses i ställningstagandet att bred samverkan behövs, medan bilden skiljer sig gällande vad det i praktiken innebär, då informanterna har olika uppfattning om vad som är mest effektivt. Potentialen i att organisationer ”i mitten” kan agera brygga mellan delar av den breda klimaträttviserörelsen nämns av fyra informanter.

6.2.3 Problematik i att sammankopplas

Parallellt med en positiv grundinställning och synen att metodbredd behövs, diskuterades återkommande vilken problematik som ändå kunde finnas med att sammankopplas med en annan grupp. Den vanligaste problematiken handlar om när det finns uppfattningar om den andra gruppen, som man inte vill ska riktas mot den egna gruppen. Dessa uppfattningar kan komma från allmänheten, eller från ytterligare andra grupper. Det kan vara kritiska, eller mer neutrala uppfattningar, som man ändå inte önskar se om sin grupp.

Att sammankopplas med en grupp som är hårt kritiserad ses kunna skada den egna gruppens anseende. Det kan handla om strategiska val, metodval eller enskilda kritiserade ageranden. Denna tendens lyfts både av informanter som själva tillhör kritiserade grupper och därför möts av att andra inte vill samarbeta med dem, samt av grupper som är mindre radikala och därför drar sig för att samarbeta med kritiserade grupper.

”[...] eftersom jag tillhör en rörelse som använder civil olydnad, som fortfarande känns som en lite så här stigmatiserad metod, och då är andra delar av rörelsen rädda att förknippas med oss. Och det kan jag tänka delvis är en befogad och delvis obefogad rädsla. Men jag förstår att man ibland behöver göra det i officiella sammanhang” – Informant 4

På samma gång ses potentiell problematik i att sammankopplas med en mindre radikal grupp än den egna, då detta skulle kunna uppfattas som att den radikala gruppen tappat av sin udd. Parallellt lyfts det att en utstickande grupp å andra sidan kan vinna legitimitet på att sammankopplas med en mer etablerad organisation.

”På ett sätt så kan man ju riskera att skada rörelsens anseende genom att samarbeta med andra rörelser som är hårt kritiserade. [...] Och krokas vi arm med mindre radikala rörelser, jamen då finns det ju en motsatt kritik att, har vi blivit för mesiga? Har vi tappat udd?” – Informant 2

Problematikfrågorna kan i stor utsträckning ses handla om att inte vilja att bilden av den egna gruppen förändras till det negativa samt att vilja upprätthålla den egna gruppidentiteten. En informant som tillhör en mer moderat grupp, berättade om hur attityden gentemot dem försämrats i takt med att mer radikala grupper etablerats inom den svenska miljörelsen. Att folk i allmänheten kopplade samman dem med kritiserade händelser i rörelsen, upplevdes i det fallet göra en av deras målgrupper mer kritiska till dem.

6.2.4 Summering av Inställning till samarbeten

Sammantaget ser informanterna att samarbeten med andra grupper är värdefullt eller nödvändigt, med potentiella vinster i form av påverkanskraft, större antal, energi, hopp, kunskapsöverföring och kontakter. Informanterna är eniga om att en bredd av metoder behövs, samtidigt som de har olika bild av vad som är mest effektivt. När det kommer till samarbeten i praktiken, lyfter informanterna problematik som i stor utsträckning gäller hur bilden av den egna gruppen kan påverkas av att sammankopplas med en annan grupp.

6.3 Hinder för samarbeten

Här presenteras de faktorer som varit mest framträdande i intervjuerna gällande vad som kan stå i vägen för samarbeten: *Oförståelse och missförstånd; Bristande tid och ork; samt Ideologiska skillnader.*

6.3.1 Oförståelse och missförstånd

Alla informanter omnämner, med olika ingångar, oförståelse mellan grupper. Detta tar sig uttryck i olika former: genom att den egna gruppen känner sig missförstådd; beskrivningar av att det behövs mera förståelse mellan grupper; samt uttryck för huruvida informanten förstår en annan grupps metod- eller strategival.

” Jag tycker det är problematiskt när man, framför allt baserat på vad jag uppfattar som okunskap eller dåliga argument, kommer med väldigt hård kritik om en annan del av rörelsen. Det är en sak med potentiella risker med att använda en viss metod och en annan sak att tala som om det vore självklart att de negativa effekterna uppstår utan att ha undersökt eller ha belägg för att så är fallet.”

– Informant 4

Dessa upplevda missförstånd gör inte informanten mer skeptisk till samarbeten i sig, utan anges snarare som ett skäl för att den andra gruppen inte vill närma sig. Informanten ger upprepade gånger uttryck för önskan om mötesplatser, för att kunna skapa ömsesidig förståelse för både den egna och andra gruppers metodval och intentioner.

I en intervju uttrycker informanten att det verkar som att det är missförstånd eller gamla ogrundade uppfattningar som gör att samarbeten inte blir av, snarare än att man undersökt var den andra gruppen faktiskt står. I en annan del av intervjun sa sig samma informant se på en typ av mindre radikal metod som verkningslös, vilket samtidigt inte gjorde informanten mindre benägen att vilja bjuda in grupper som använder denna metod till att samarbeta. I det fallet finns därmed en stark uppfattning om effektiviteten i en annan grupps metod, utan att detta påverkar villigheten att samarbeta.

6.3.2 Bristande tid och ork

Alla informanter diskuterade aspekter av brist på tid och ork, antingen hos dem själva eller hos den tilltänkta samarbetspartnern. Detta omnämns över lag i termer som förmedlar att detta inte är något informanterna är nöjda med. Informant 5 utvecklar vad det behövs tid till att göra i relation till att knyta kontakter.

” Tid att gå på [ett uppstartsmöte] bara för att så här hej, det här är mitt ansikte eller det här är mitt namn, här har ni mina kontakter, jag är verksam här, det här gillar jag och jag ser gärna mer av detta. Så tid till [att] etablera kontakt, tid till att upprätthålla kontakt, tid till att skapa mötesplattformar [...] där vi kan mötas och upprätthålla och där de här nya kontakterna kan få ännu fler kontakter.” -

Informant 5

I svaren går det att utläsa att det å ena sidan är en fråga om prioritering och andra sidan en faktor som kan vara svår för grupperna att råda över.

”Och sen är det där alltid svårt, för att [...] alla jobbar stenhårt med det de gör och vi har så himla mycket som måste göras på nåt sätt och alla grupper har lite sina olika fokus. Så det är svårt ibland att motivera ännu fler möten, ännu fler samarbeten, ännu mer. Men med det sagt, så, så tycker jag verkligen att vi borde fortsätta med det. Vi kanske borde fundera på, hur gör vi det i de effektivaste formerna”. – Informant 3

Faktorer som nämns av enskilda informanter är bristen på centralorganisation för samordning av samarbeten, sårbarheten med att samarbeten bygger på personliga kontakter och att arbetet i många fall begränsas av att det utförs ideellt.

6.3.3 Ideologiska skillnader

Denna faktor togs inte upp av alla informanter, men har av andra skäl en särställning. Den sticker ut genom att den till skillnad från andra faktorer omnämns som icke-förhandlingsbar när det kommer till grundläggande ideologiska skillnader. Två informanter omnämner detta som en principfråga, samtidigt som deras gruppers principer i sig inte ser likadana ut.

Vissa ideologiska frågor ses som svåra men diskutabla: samarbeten med politiska partier omnämns av två informanter som komplicerade. Avsaknad av ideologiska ställningstaganden omnämns av två informanter som en försvårande faktor.

Diskussion om vad definitionen av civil olydnad är och innefattar återkommer hos fyra informanter, inklusive hur skillnader i bilden av detta kan påverka samarbeten. Inom denna diskussion benämner två av informanterna alternativen maskering eller att vara öppen med sin identitet som en skillnad som kan avgöra möjligheter till samarbete. Både strategiska för- och nackdelar nämns samt förståelse för att olika personer har olika förutsättningar för att vara öppna med sin identitet vid olagliga handlingar. Vidare diskuteras definitioner av våld och ickevåld av tre informanter, däribland å ena sidan var gränsen för vad som är våld går och å andra sidan om det finns legitimt våld. Skillnader i inställningen till dessa definitioner benämns som en försvårande eller uteslutande faktor.

6.3.4 Summering av Hinder för samarbeten

Sammantaget visar intervjumaterialet att graden av förståelse eller missförstånd spelar roll för relationerna mellan grupper, vilket i sin tur påverkar förutsättningarna för samarbeten. Brist på tid och ork benämns både som en prioriteringsfråga och som en faktor som kan vara svår att påverka. Ideologiska faktorer som hindrar samarbeten har i sin tur en särställning då informanterna ger uttryck för att dessa är mindre förhandlingsbara.

Dessa tre hindrande faktorer kan också ses vara sammankopplade. Det som av informanterna uttrycks som bristande tid för att bygga samarbeten, kan också läsas som bristande tid för att bygga förståelse. De ideologiska skillnader som lyfts som svåröverbryggbara, skulle potentiellt även de kunna spegla ett behov av utökad förståelse grupperna emellan.

7 Diskussion

Detta kapitel kommer att fokusera på den tredje frågeställningen, om hur grupper inom klimaträttviserörelsen i Sverige kan gå till väga för att skapa bättre förutsättningar för samarbeten.

7.1 Grundinställningen

Som det konstaterades i Resultatet, är de deltagande i studien i grunden positiva till samarbeten. Den här diskussionen kan därför utgå från scenarion där det finns en positiv grundinställning och vilja till samarbete. Samtidigt som denna inställning är en bra början till att vilja söka samarbete, är det tydligt att den positiva grundinställningen inte är det enda som behövs för att samarbeten ska bli av eller fungera, vilket framgår av att alla informanter redogör för vad som gör samarbeten svårare.

7.2 Öka förståelsen mellan grupper

Tendensen som Moyer beskriver av att oenighet eller oförståelse kan finnas mellan olika roller i en social rörelse, syns även hos informanterna. Informanter som representerar vad som kan ses som Rebell-rollen respektive Reformist-rollen, uttrycker å ena sidan skepsis gentemot

effektiviteten i andra grupperns arbete eller metoder och å andra sidan en upplevd oförståelse eller ointresse för det egna arbetet och metoderna. Moyer betonar vikten av att rollerna ser varandras funktion och är allierade med varandra. Han menar att det krävs en hög nivå av personlig mognad för att medvetet se detta och bli en aktiv allierad, inklusive att enskilda aktivister behöver kunna skifta mellan att spela alla fyra roller. (Moyer, 2001, s. 39)

Moyer och informanterna är med andra ord överens om att förståelse är av stor vikt för relationerna mellan grupperna. Boström menar i sin tur att grupper behöver ha tät kontakt med varandra för att mångfalden ska kunna bli produktiv (Boström, 2001, s. 291), vilket går väl i linje med de informanter som förespråkar fler mötesplatser, fler tillfällen att ses personligen. Att mötas personligen ger bättre möjligheter att förstå den andras perspektiv.

Det återkommande temat kring förståelse och missförstånd som framkom i intervjuerna, kretsade till stor del kring metodval, eftersom det var ingången i intervjufrågorna. Dock är metodval inte det enda område där förståelse behöver skapas.

En del av svaret kan finnas hos informanten som förmedlade att en positiv erfarenhet gav lust till fler samarbeten. Genom att söka och utföra samarbeten, uppstår den förståelse som informanterna menar behövs för att samarbeten. Det innebär dock inte att det är så enkelt som att fler samarbeten automatiskt ger ännu fler samarbeten. Parallellt med att positiva samarbetserfarenheter ger motivation till fler samarbeten syns också att dåliga samarbetserfarenheter sänker motivationen. Det gör det i sin tur relevant att höja chansen till positiva erfarenheter. En del av det kan vara att se hur samarbetsprocesser kan utformas för att stärka möjligheterna till att processen i sig ger utrymme för större förståelse. Det räcker inte med att vilja samarbeta eller se att det på ett teoretiskt plan vore en bra idé. Samarbetsförmågan är också i sig en kompetens att utveckla och skapa förutsättningar för, vilket vi återkommer till senare i diskussionen.

7.3 Prioritera tiden

Alla informanter benämner tidsbrist som en faktor i att samarbeten inte blir av oftare. I den mån det är en prioriteringsfråga, kan en fördjupad förståelse av potentialen i metodbredd och samarbeten fungera som en motiverande faktor. Samtidigt kan också tidsbristen i sig vara en försvårande faktor när det kommer till att öka förståelsen mellan grupper.

7.4 Stärk kunskapen om metodbredd

I intervjuerna framkommer att informanterna ser ett behov av bredd. Samtidigt pekar svaren mot att det finns uppfattningar om att vissa metoder är effektivare än andra. Där finns det inte tillräckligt material för att veta vad informanterna tänker mer specifikt om hur metoderna är menade att samspela. Därför går det inte att med säkerhet säga om detta är en kunskapslucka som det finns stort behov av att fylla. Om vi ändå inte utesluter den möjligheten, skulle ett stärkande av denna förståelse kunna fungera både motiverande för prioritering och höja förmågan att utforma meningsfulla, effektfulla samarbeten.

I de två citaten som informanterna fick besvara, ryms två ytterligheter. Medan idén att alla insatser är goda nog, riskerar att utestänga reflektion över vad som i praktiken är effektivt, representerar upplevelsen att den egna gruppen sitter på det rätta svaret risken att bli blind för hur andra metoder behöver samverka med den egna för att nå resultatet som önskas. Båda dessa två ytterligheter riskerar på det sättet att låsa möjligheten till konstruktiv dialog mellan grupperna.

I den mån informanterna vänder sig emot dessa två ytterligheter, kan det vara en bra grogrund till en fördjupad förståelse för det samspel Moyer menar behövs mellan olika roller och den förståelse som informanterna själva också efterfrågar. Moyer menar att ett gemensamt drag för alla som spelar sin egen aktivistroll ineffektivt, är att tro på att den egna metoden är den enda rätta (Moyer, 2001, s. 32). Utifrån det bör det även ligga i respektive grupps eget intresse att utöka förståelsen för hur den egna rollen samspelar med andras, för att kunna utöva sin egen roll på effektivast sätt och därigenom ha potential att också kunna nå större resultat i sina frågor.

Sett till att olika metoder är lämpliga för olika ändamål, är det också tänkbart att en rörelse som har en förståelse för fler metoder därmed har tillgång till ett större urval av tillvägagångssätt när hen står inför. Det kan tänkas ge större chans att välja en lämplig metod till det aktuella problemet. Som en av informanterna beskrev, kan olika protestmetoder lämpa sig beroende på var i beslutsprocessen ett önskat beslut ligger. Om en rörelse och grupperna i den förstår en bredd av metoder, kan det öka chansen att rätt insats kommer vid rätt tidpunkt. Detta är en typ av kunskap som rimligen är svår för en enskild grupp att besitta, men kan härbärgas av en rörelse.

Detta talar för att eftersträva en fördjupad förståelse för funktionen av olika roller i styrkor och begränsningar i de påverkansmetoder den egna gruppen och andra grupper använder. En väg till detta kan återigen vara att successivt lära sig genom att utföra samarbeten, men det är inte utan fallgropar. Mobilisering, att bli många tillsammans, är en fördel i samarbeten som lyfts bland informanterna. Det finns dock även här fog till att betänka att det blir en ömsesidigt positiv samarbetserfarenhet. Att bjuda in en annan grupp till att delta vid en aktivitet som den egna gruppen planerat, kan å ena sidan skapa en grund för vidare relation, men kan också resultera i att den inbjudna gruppen upplever avsaknad av inflytande. Detta kan riskera att förmedla bristande intresse eller förståelse för den andra gruppens tillvägagångssätt och kunskaper.

7.5 Bedöm riskerna vid sammankoppling

När informanterna diskuterar problematik i att sammankopplas med andra grupper, är det värt att notera att detta inte innebär att de är negativt inställda till samarbeten i allmänhet. Informanternas farhågor ska inte heller avfärdas som obefogade, sett till risken för att en *negativ radikal flankeffekt* kan uppstå för en mindre radikal grupp, vilket en informant gav uttryck för egen erfarenhet av. Det är också tänkbart att väldigt täta samarbeten kan riskera att göra gränserna mellan grupperna mer otydlig, vilket i sin tur kunde minska funktionen av mångfalden av rörelser. Att se potentialen i samarbeten och samverkan, innebär inte att varje grupp ska sammansmälta. Tvärtom kan grupperna behöva behålla sin särart för att kunna fylla sina respektive, nödvändiga roller.

Med dessa risker medräknade, kan gruppernas reservationer tyda på att det behövs djupare förståelse för när och hur dessa risker uppstår, om målet ändå är att kunna samarbeta i så många fall som möjligt. En mer moderat grupp som har sin styrka i trovärdigheten i den breda allmänheten, kan dra sig för att riskera den trovärdigheten genom att offentligt stödja en mer radikal grupp, även om de ser värdet i och respekterar deras arbete.

När Boström poängterar att det inte behöver vara angeläget att ena miljörörelsen, säger han det i betydelsen att det inte är nödvändigt att alla grupper slås samman till en. Detta ska inte tolkas som ett argument mot att samarbeta, då han tvärtom ser tät kontakt mellan grupperna som en förutsättning för en produktiv mångfald. (Boström, 2001, s. 291)

7.5.1 Vilken roll spelar metoder?

Metodval spelade viss roll i valet att samarbeta eller inte. Värt att notera är dock att det i återkommande fall handlade om vilken bild andra har av en grupp – t.ex på grund av dess metoder – snarare än metoderna i sig. Att förstå en annan grupps metod och respektera dem, verkar därmed inte vara det enda som krävs för att ett samarbete ska bli aktuellt.

7.6 Verktyg för samarbete

I denna del ska olika potentiella verktyg för att stärka förmågan till att samarbeta diskuteras.

7.6.1 Generaliserade barriärsbaserade lösningar

I vilken grad kan Hansens modeller för företagsbaserade lösningar på barriärer för samarbete applicerad på samarbete inom sociala rörelser? (Hansen, 2009)

Eftersom dessa modeller är företagsspecifika, kan de inte översättas rakt av till aktivistisk kontext. Både barriärerna och lösningarna är formulerade för de organisationsformer som företag använder sig av och de situationer som kan uppstå i den kontexten, vilka skiljer sig från sociala rörelser. En påtaglig problematik med att applicera modeller från företag, är att motivationen till samarbetena i fråga är också mäts och formuleras annorlunda. Att som företag bedöma relevansen av ett samarbete i form av försäljning, kostnadseffektivisering och innovationer är långt avlägset från att vilja uppnå framgång i politiskt påverkansarbete.

Med dessa reservationer, går det samtidigt att tänka sig att de typer av hinder som Hansen identifierat, kan vara uttryck för mer allmänmänskliga barriärer och därigenom i någon grad tillämpbara. Hansens formulering av barriärer, kretsar kring huruvida information och kunskap delas på ett användbart sätt. Utifrån att vi har sett att bristande förståelse är en återkommande försvårande faktor i samarbeten mellan aktivister, är det tänkbart att hinder för kunskapsdelning är en relevant del i detta. Det går att föreställa sig att Hansons fyra barriärer kan spela in: att personer inte är motiverade till att söka hjälp bortanför den egna kretsen; är ovilliga att dela kunskap de har tillgång till; att det inte går att lokalisera

kunskap som redan finns; eller att det är svårt att överföra kunskap mellan kontexter med olika referensramar eller svaga kopplingar emellan dem.

Dessa barriärer går att föreställa sig i aktivistiska sammanhang. Däremot bygger lösningarnas utformning i hög grad på att det finns en chef som styr verksamheten. Att förena människor till ett gemensamt mål behöver i sociala rörelser snarare vara en kollektiv process.

7.6.2 Konvergent facilitering

Miki Kashstans process för beslutsfattande, är ett lämpligt verktyg för att skapa gemensam riktning och förståelse, på ett sätt som också bygger motivation. Där ges utrymme för att hitta den största gemensamma nämnaren, samtidigt som bredden av perspektiv och behov bejakas. Processen i sin helhet är utformad för att främja samarbeten. Att söka efter den icke-kontroversiella essensen, är ett kraftfullt verktyg när det kommer till att överbrygga missförstånd. Utformningen för att överbrygga upplevda oenigheter och välkommandet av utstickande perspektiv, möjliggör utrymme för alla deltagande att vara trygga i att deras perspektiv kommer fram och ökar villigheten att lyssna på andras. Detta ger förutsättningar till fungerande lösningar som adresserar mer än ett problem eller behov åt gången. Det gör hennes modeller till ett lämpligt tankesätt när det kommer till att bemöta problem och utmaningar med stor komplexitet.

Med den här processen, skapas också utrymme för bredare förståelse och tillit i relationerna. Ett tänkbart användande av Hansen och Kashtan i kombination är att likt Hansen systematiskt utröna vad som ställer sig i vägen för samarbeten, medan lösningarna lutar sig på Kashtans process. Det skulle förutsätta fortsatt forskning på barriärer i aktivistisk kontext.

7.6.3 Förståelse för samarbete som social företeelse

Utöver föregående praktiska verktyg som föreslagits för att förbättra möjligheterna till samarbeten, är det möjligt att en bredare ingång till samarbeten som social företeelse kan ge ledtrådar till hur samarbetsförmåga kan stärkas.

Bregman menar att människor genom sin syn på varandra kan ge varandra antingen bättre eller sämre förutsättningar, genom den starka tendensen att leva upp till ställda förväntningar oavsett om de är positiva eller negativa. (Bregman, 2020, s. 224) Ett försök till översättning till kontexten av sociala rörelser, är att en grupps förväntan på vilken inställning en annan individ eller grupp har till att samarbeta, kan tänkas påverka hur de kommer att agera i en potentiell samarbetsituation. I och med att *pygmalion-* och *golemeffekterna* är så starkt belagda, ska det inte uteslutas att en grupp kan påverka en annan grupps samarbetsvilja genom sin förväntan och inställning till dem.

Ett sätt att ta sig an detta är titta på de tre av Bregmans levnadsregler som presenterats. Att själv etablera tankesättet att de bästa lösningarna är de som flera parter vinner på, kan tänkas minska risken för att lockas utforma samarbeten som främst är den egna gruppen till gagn. Vidare finns det potential till överbryggande av missförstånd och undvikande av kontraproduktiva antaganden om regeln att alltid fråga den som berörs etablerades som tankesätt. Avslutningsvis kunde det vara användbart att påminnas om att förnuftet ibland behöver gå före intuitionen, exempelvis om det finns praktiska goda förutsättningar för ett samarbete, men känslor av obekvämheter och ovana står i vägen.

7.6.4 Funktionen av rollen Change agent

Förslagen för att förbättra möjligheterna till samarbeten bygger i hög grad på att olika typer av nya kunskaper eller färdigheter etableras i grupperna och rörelsen, vilket leder vidare till frågan hur det ska genomföras, då detta i sig kräver funktioner för att utbilda och kunskaphöja. Här tydliggörs funktionen av det Moyer kallar *Change Agent*, den aktivistroll som agerar för att organisera och skapa förutsättningar för andra att delta i samhällets demokratiska processer, bland annat genom att organisera med långsiktiga perspektiv. (Moyer, 2001, s. 25) I denna förståelsebyggande roll, ligger det nära till hands att även se värdet av att tillgängliggöra tidigare föreslagna verktyg för samarbeten.

Detta ger ett avslutande, bekräftande perspektiv på behovet av många olika roller och funktioner i en social rörelse.

7.7 Nyansering av viljan till samarbete

Under denna rubrik ska några nyanseringar framföras gällande viljan till utökade samarbeten.

7.7.1 Skillnad mellan samarbete och samverkan

Det är inte säkert att ett aktivt samarbete med nödvändighet behövs för att uppnå positiva effekter av att olika metoder och grupper samspelar. Medan både Moyer och Boström är tydliga med att goda relationer är nödvändiga, behöver detta inte tolkas som att gemensamma projekt krävs för att effekten av metodbredden ska bli positiv. Det är tänkbart att samverkan kan ske utan att grupperna väljer att aktivt organisera sig tillsammans. Samtidigt ska det inte glömmas att förståelse för hur sådan samverkan kan ske i sig upplevs stärkas av samarbeten. Det ger att samarbeten i aktiva former även ur detta perspektiv kan sägas ha potential till positiva effekter.

7.7.2 Skillnad mellan att samarbeta och att slipa bort olikheter

Att eftersträva samarbeten är inte att eftersträva konformitet. Det är inte heller att eftersträva att alla typer av spänningar mellan oliktankande ska upphöra. Att bejaka behovet av bredd, innebär också att acceptera att det kommer att finnas spänningar, som Malm konstaterat förekommer i alla rörelser som gjort skillnad historiskt (Malm, 2021, s. 116). För att till fullo dra nytta av bredden, behövs verktyg för att välkomna diversiteten och därmed också obekvämheter, snarare än att ha målbilden att inga konflikter kan uppstå. Genom att utveckla den typen av samarbetskompetens, finns även förutsättningar för att bredda samarbeten ytterligare, jämfört med om förmågan till samarbete enbart baseras på att enskilda grupper och individer kommer överens.

7.8 Förslag på vidare forskning

Samarbeten mellan grupper i den svenska klimaträttviserörelsen är långt ifrån uttömt. Det finns många fler aspekter på samarbeten än vad som synliggjorts i denna uppsats och många möjliga fördjupningar som kunde vara gynnsamma för att få säkrare, mer tillämpbara svar. I det kan den här studien ses som en början och överblick över ett mycket större ämne. Några möjliga fortsättningar skulle kunna vara följande.

- En fördjupad studie specifikt på hur förståelse och relationer kan byggas mellan aktivistiska grupper, baserat på att denna förståelse tycks ha potential att lägga grunden

för många aspekter av samarbeten. I detta kunde det vara lämpligt att fördjupa sig i vilka missförstånd som uppstår i den aktivistiska kontexten.

- Ytterligare undersökningar av vilka hinder som ställs för samarbeten i aktivistisk kontext, i likhet med Hansens företagsanpassade modeller. Studier med fler deltagare från fler rörelser, för att kunna få större tillförlitlighet i vilka teman som har särskild tyngd. Förslagsvis med informanter som söks specifikt för att de har erfarenheter av samarbeten som inte fungerat.
- Studier som breddar perspektiven till samarbeten mellan klimatfokuserade grupper och andra sociala rörelser.
- Att aktivt utöka underlaget och söka efter motsägelser skulle stärka studien. De fem informanterna i denna studie var alla mer eller mindre positiva till samarbeten. Om det bland deltagarna även skulle finnas personer som inte är positiva till samarbeten, skulle andra perspektiv framkomma.
- Ytterligare en annan ingång skulle vara att rikta en undersökning till partipolitiskt aktiva, för att hitta underlag för vad deras inställning till samarbete med de utomparlamentariska grupperna är.

8 Slutsatser

I kapitlet Resultat lades materialet från intervjuerna fram för att besvara de två första forskningsfrågorna. Där framgick att den inställning som personer som är aktiva inom klimaträttsrörelsen i Sverige har till samarbeten, i grunden är positiv. Det bejakades att en bredd av metoder behövs. Samtidigt gjordes reservationer för att det kan finnas problematik i att sammankopplas med andra grupper, då det kan förändra andras bild av den egna gruppen.

Litteraturen som presenterats, har styrkt att metodbredd behövs och att det även är meningsfullt att olika grupper gör olika saker.

Vidare har studien utforskat vilka faktorer som kan förhindra eller försvåra förekomsten av samarbeten samt om respektive grupps metodval har betydelse. Här syns olika former av bristande förståelse, eller rena missförstånd, som en hindrande faktor. Begränsningar i tid och energi är återkommande hos informanterna. Ideologiska skillnader har en särställning då det i vissa fall ses som icke-förhandlingsbara.

Hypotesen om metodval visade sig ha betydelse på ett indirekt sätt, i form av att metodvalen hos respektive grupp inverkar på vilken bild som ges utåt av gruppen, vilket i sin tur går in i problematiken med att bli associerad med andra grupper.

I kapitlet Diskussion har den tredje frågeställningen berörts. Potentiella tillvägagångssätt för att skapa bättre förutsättningar för samarbeten inom klimaträttviserörelsen i Sverige inbegriper att bemöta de hinder som framkom i studien. Att bygga bättre förståelse mellan grupper är ett genomgående tema, där både mental inställning och konkreta verktyg för samarbete ingår.

9 Källförteckning

- Boström, M. (2001). *Miljörelsens mångfald*. Arkiv Förlag.
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-72179>
- Bregman, R. (2020). *I grunden god: En optimistisk historia om människans natur* (Första utgåvan). Natur & Kultur.
- Bryman, A., Foster, L., Sloan, L., & Clark, T. (2021). *Bryman's social research methods*. Oxford University Press.
- Chenoweth, E. (2021). *Civil resistance: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Goldman-Hasbun, J., & Corrigan-Brown, C. (2022). Participation in Social Movements. I *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements* (s. 1–7). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbespm149.pub2>
- Haines, H. H. (2022). Radical Flank Effects. I *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements* (s. 1–3). John Wiley & Sons, Ltd.
<https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbespm174.pub2>
- Hansen, M. T. (2009). *Collaboration: How Leaders Avoid the Traps, Build Common Ground, and Reap Big Results*. Harvard Business Review Press.
- Holmgren, H. (1951-). (1994). *Samarbete: Konsten att dra åt samma håll*. Arena.
- Kajser, L., & Öhlander, M. (2011). *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur.
- Kashtan, M. (2020). *The Highest Common Denominator* (Vol. 2020). Fearless Heart Publications.
- Lindfors, P. (2011). *Samarbete: Människans väg till framgång - om de många nivåer av samarbete som bygger upp oss och våra samhällen*. Fri tanke.
- Malm, A. (2021). *How to blow up a pipeline: Learning to fight in a world on fire*. Verso.

Moyer, B. (2001). *Doing democracy: The MAP model for organizing social movements*. New Society Publishers.

Ozden, J., & Ostarek, M. (2022). *The Radical Flank Effect of Just Stop Oil*.

https://www.socialchangelab.org/_files/ugd/503ba4_a184ae5bbce24c228d07eda25566dc13.pdf

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Studentlitteratur.

Östberg, K. (2021). *Folk i rörelse: Vår demokratis historia*. Ordfront.

10 Appendix

Intervjuguide

1. Personligt engagemang
 - a. Vilka rörelser är du involverad i? Är du involverad i fler rörelser än...?
 - b. När påbörjades ditt engagemang i de här grupperna? Var du involverad någon annanstans innan dess?
 - c. Hur kom det sig att du valde just den gruppen?

2. Vad är din inställning till samarbeten med andra rörelser och aktivistgrupper?
 - a. Vad tycker du att man har att vinna på att samarbeta med andra?
 - b. Vad finns det för risker med att samarbeta med andra grupper?
 - c. Hur upplever du att den hållningen speglas av andra i organisationen?

3. Har du själv erfarenhet av samarbetsprojekt?
 - a. som fungerat bra? Vad utmärkte samspelet mellan de olika medverkande?
 - b. Har du varit i en situation där man hade önskat sig ett samarbete men något stod i vägen? Kan du berätta om den situationen?

4. Nu kommer jag läsa ett par påståenden och jag vill be dig att berätta fritt vilka tankar som väcks, om du håller med, och andra associationer.
 - a. ”Alla olika metoder behövs i kampen för klimatet, ingen insats är för liten eller för stor. Inga tillvägagångssätt är fel, olika saker fungerar för olika ändamål.”
 - b. ”Det finns påverkansmetoder som vi vet är mer effektiva än andra och det är de metoderna som jag och min rörelse valt att använda.”

Vad tänker du om dessa två påståenden?

5. Vilka påverkansmetoder använder du och din rörelse er primärt av?
 - a. Finns det metoder du känner att ni saknar?

6. Önskar du att samarbeten var mer frekventa?
 - a. Varför tror är de inte mer frekventa, tror du?
 - b. Vad tror du hade krävts för att det skulle hända?

7. Vilka faktorer skulle göra det svårt eller omöjligt att samarbeta med en viss grupp?

8. Metodbaserade samarbeten?
 - a. Finns det någon rörelse som du hade velat samarbeta med, just för vilka metoder de använder?
 - b. Är det någon rörelse du skulle välja bort att samarbeta med pga deras metoder?

9. Har din uppfattning om samarbeten mellan rörelsen förändrats över tid?
 - a. Vad fick dig att ändra dig?

10. *Eventuellt återtag till dessa frågor:* Vad är din inställning till samarbeten med andra rörelser och aktivistgrupper?
 - a. Vad tycker du att man har att vinna på att samarbeta med andra?
 - b. Vad finns det för risker med att samarbeta med andra grupper?

11. Är det något du vill lägga till innan vi rundar av?